УДК 32.4
Коваль В. М.
старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ВПЛИВ ТРАНСФОРМАЦІЙ НА НАЦІОНАЛЬНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

В.М. Коваль

У науковому дискурсі сьогодення проблема ідентичності є проблемою міждисциплінарною, адже вона представлена майже у всіх галузях суспільних та гуманітарних наук. Її досліджують філософи, психологи, соціологи, історики, культурологи, педагоги, політологи. І у кожної галузі знань є певні теоретико-методологічні засади і своя специфіка висвітлення ідентичності.

Питанням національної ідентичності в наукових колах займаються: Л.Нагорна, Н.Костенко, О.Майборода, М.Шульга, В.Іщук, І.Прибиткова та інші історики, соціологи, політологи. Також продовжують розвивати проблему і вчені діаспори зарубіжних країн, зокрема М.Пересіні, Е.Сміт, С.Бураго та ін.

Поняття ідентичності й самоідентифікації є ключовими в соціальному аналізі, незалежно від того, йдеться про особу, групу чи соціум. Найстрашніші хвороби національної психіки походять від браку уявлень про ту нішу, яку займає група чи соціум у розмаїтому світі. А людина втрачає життєві орієнтири, коли випадає із системи, здатної створювати для неї психологічний захист. Багато мільйонів людей, констатує Е.Тоффлер, розпачливо шукають свою ідентичність. У цих пошуках формується загостре не усвідомлення своєї індивідуальності – характерних якостей, що роблять нас унікальними. І наш імідж змінюється в міру того, як ми вимагаємо, щоб нас розглядали і з нами поводилися як із особистостями.

Політичні зміни також мають особливо сильний вплив на національну ідентичність. Наприклад:

Україна після 2014 року переживає глибоку трансформацію ідентичності – від пострадянської до європейсько-орієнтованої. Війна з Росією актуалізувала питання мови, історії, культурної спадщини.

Німеччина після Другої світової війни та її возз'єднання пройшли складний шлях переосмислення історичного минулого (нацизм, розділення країни), що вплинуло на нову ідентичність.

Постколоніальні країни Африки та Азії у XX столітті стикалися з необхідністю переосмислити себе поза колоніальними рамками.

Використанню процесів ідентифікації в Україні перешкоджає невідповідності внутрішніх параметрів та соціальних координат сучасного українського суспільства з подібними аспектами як колишнього радянського суспільства, так і сучасних західних громад. У соціальному плані нещодавно створене суспільство в Україні, здавалося, коливається між характеристиками

цих суспільств та створює незрозумілий гібрид з них. Це означає, що не існує необхідних умов для чіткого соціального самовизначення суспільства. Це означає, що в Україні або заблоковано практику ідентифікації, або так, що вона не може повністю реалізувати її.

У наукових дослідженнях сьогодення проблема ідентичності представлена майже у всіх галузях суспільних та гуманітарних наук. Її досліджують філософи, психологи, соціологи, історики, культурологи, педагоги, політологи. І у кожної галузі знань є певна методологія і своя специфіка висвітлення ідентичності не забезпечує відповідних механізмів та систем самовизначення суспільства.

Ефективними шляхами формування національної та національно-культурної ідентичності є: доступ до правдивої інформації та розвиток критичного мислення; формування національної свідомості та самосвідомості; культивування національної гідності та протистояння проявам національної меншовартості; впровадження ефективних реформ; подолання ксенофобії та нетерпимості; дотримання політичної рівності громадян України, вираженої в чинній системі прав і обов'язків, звернення уваги на спільність громадянської культури та ідеології; виховання молоді на основі національних цінностей.

Національна ідентичність відіграє важливу роль у стабілізації суспільства та збереженні його цілісності в умовах кризових ситуацій, таких як війна, а також у періоди інтенсивних глобалізаційних змін. Не дивлячись на вагомі напрацювання зарубіжних та вітчизняних вчених, питання становлення національної ідентичності, особливо в періоди глобалізаційних змін, та її вплив на світову і національну безпеку наразі залишаються бути вкрай актуальними та потребують аналізу у подальших дослідженнях.